

Ivan Kozlica

Muzej žrtava genocida iz Beograda – krivotvorenje podataka o žrtvama Drugoga svjetskoga rata u cetinskome kraju

Iako je od završetka Drugoga svjetskog rata prošlo više od 72 godine, broj izgubljenih života s prostora današnje Hrvatske još je uvijek velika nepoznanica, unatoč višegodišnjem radu komisija i povjerenstava u četrdesetim, šezdesetim i devedesetim godinama dvadesetoga stoljeća. Potrošene su godine rada, milijuni dinara i kuna, ali rezultata nema. Uz sva najavljivanja nekih hrvatskih institucija, koje se financiraju iz državnoga proračuna, nema ni brojeva ni popisa.

Savezno izvršno vijeće SFRJ je u ljeto 1964. ustanovilo Saveznu popisnu komisiju sa zadaćom da provede popis žrtava Drugoga svjetskog rata na prostoru Jugoslavije, a obradu podataka trebao je obaviti Savezni zavod za statistiku. Republike su osnovale svoje popisne komisije, a popis je obavilo više od 25 000 popisivača, uz pomoć još 5 000 osoba. Popisivači su u Hrvatskoj, BiH i Sloveniji ušli gotovo u sva domaćinstva od studenoga 1964. do travnja 1965. dok u drugim djelovima tadašnje države nisu bili tako detaljni. Rezultati popisa objavljeni su 1966., a danas te rezultate posjeduju tri beogradske institucije, Arhiv Jugoslavije, Republički zavod za statistiku Srbije i Muzej žrtava genocida u Beogradu. Ovaj posljednji je na internetskoj stranici objavio brojčane pokazatelje rezultata i „revidirane“ popise (<http://www.muzejgenocida.rs>). U pojašnjenju uz rezultate popisa navedeno je kako je Savezno izvršno vijeće te 1966. „zaključilo da popis nema potreban nivo kvaliteta, to jest da je daleko od proklamovanih 1.706.000 žrtava, pa je stavljena zabrana na korišćenje popisa“. Savezno izvršno vijeće Savezne Republike Jugoslavije je 1992. skinulo zabranu i dalo nalog da se podatci popisa obrade, što je u nekoliko godina i urađeno. Danas Muzej žrtava genocida, uz objavljeni popis, navodi: „Znamo da je popis problematičan iz više razloga. Smatramo, međutim, da je kao takav dobra osnova za neprekidnu reviziju“. Građani, ponajprije Srbi, pozivaju se da na priloženim obrascima i dalje dostavljaju podatke o žrtvama. Pošto je objavljen zapisnik komisije s brojčanim pokazateljima i uvećani „revidirani“ popis, u nastavku ukazujemo na najvažnije rezultate iz podataka za prostor bivše općine Sinj kao primjera za jedno malo područje gdje je stradalo hrvatsko i srpsko stanovništvo. Važna napomena: popisom su bile obuhvaćene samo žrtve „fašističkog terora“, pripadnici jugoslavenske komunističke vojske i pripadnici jugoslavenske kraljevske vojske stradali u „travanjskom“ ratu 1941.

Ovdje je potrebno istaknuti ogradu o vjerodostojnosti korištenih podataka, kao i onu o pravilnosti provedbe popisa i točnosti broja utvrđenih žrtava. To bi trebala biti tema za više službenih hrvatskih institucija. Svi podatci rezultat su raščlambe materijala objavljenog na službenoj stranici Muzeja žrtava genocida iz Beograda i svatko ih može provjeriti na adresi www.muzejgenocida.rs. Savezni zavod za statistiku SFRJ u svom je izvješću iz 1966. ustvrdio da je popis za Hrvatsku obavljen detaljno, da su u ponovljenom popisivanju utvrđene vrlo male razlike. Ipak, beogradski „stručnjaci“ iz Muzeja žrtava genocida uspjeli su u Hrvatskoj „pronaći“ još 14 851 srpsku žrtvu i 5 207 židovskih žrtava. Istodobno su „utvrdili“ kako je 2 345 Hrvata manje stradalo nego su to utvrdile

popisne komisije 1964. Isto se dogodilo i na „saveznoj“ razini, broj stradalih Srba povećao se za 46 035, Židova za 10 484, a broj Hrvata se smanjio za 2 227!?

Da bi pokazali kako beogradski Muzej žrtava genocida dolazi do novih podataka i kako „revidira“ popis iz 1964., vidjeti ćemo na primjeru jednog područja gdje su živjeli Hrvati i Srbi i gdje su stradanja bila masovna i natprosječna. Ova raščlamba obuhvaća podatke za nekadašnju sinjsku općinu ili područja današnjih gradova Sinja, Trilja i Vrlike te općina, Dicmo, Otok i Hrvace. Prema popisu iz 1964. utvrđeno je 3 298 smrtno stradalih osoba: 43 u internaciji, 40 u zatvoru, dvije u deportaciji, tri na prinudnom radu, 1 695 u direktnom teroru, četrnaest ratnih zarobljenika (pet pripadnika bivše jugoslavenske vojske i devet pripadnika NOV i POJ), deset stradalih u borbama između 6. travnja i 7. srpnja 1941., 1 237 pripadnika NOV i savezničkih snaga, 243 stradala prilikom borbi i bombardiranja, sedam u ostalim kategorijama i četiri nepoznato.

U izmjenjenom i dopunjenom „revidiranom“ popisu za navedeno područje broj je povećan na 3 313 ili za petnaest osoba u odnosu na rezultate popisa iz 1964. Nacionalna struktura žrtava bila je: 2 896 Hrvata, 404 Srba, tri Slovenca, jedan Crnogorac, jedan Rom, dva Mađara i šest ostalih. Ovdje ćemo napomenuti da je s cetinskog područja stradalo i oko 2 000 pripadnika oružanih snaga NDH i civila koje su poubijali partizani, a koje komunistička komisija nije smatrala žrtvama. Zanimljivo, potkrala im se jedna pogreška, naveli su samo ime Srbina Đure Babića iz Vrlike kojeg su 1945. ubili partizani.

Popis iz 1964., kao i „revidirani“ dopunjeni popis, približno su podjednaki i u najvećem postotku odgovaraju stvarnom broju žrtava za cetinsko područje. Naročito se to odnosi na popise za teško postradala hrvatska sela. No ipak je potrebno ukazati na određene manipulacije, posebno što na mrežnoj stranici Muzeja za žrtve genocida nije dostupan popis iz 1964. nego kasnije dopunjavani i „revidirani“ popis. Evo nekih od netočnosti. Mnoga prezimena su krivo napisana, što se može razumjeti jer su prikupljeni podatci pisani ručno, često nerazumljivo. Veći broj žrtava u sinjskim selima je nepostojeći, a mnogima je hrvatska nacionalnost zamijenjena srpskom. Evo primjera. U mjestu Bajagić navedeni su Srbi Branko i Milan Devrnja iako tamo uopće to prezime nije postojalo. Isti je slučaj i u mjestu Čitluku, Sava Krainović i Pajo Krajnović tamo nisu postojali. U Dabru nije postojao Đura Ljuština. U Garjaku su izmišljene srpske žrtve Boja Krasić, Jure Plazonić, Veljko Romić i Marinko Milan. Krasić, Plazonić, Romić te Milan su hrvatska prezimena. Nitko od njih nije zabilježen u popisu žrtava grada Vrlike (<http://www.vrlika.hr/index.php/grad-vrlika/povijest/item/323-poginuli/323-poginuli>). U Vrlici su izmišljene srpske žrtve Petar Mišur, Ivo i Petar Radić te Bogdan Vejnović. U Hrvacama je Ana Guberac prikazana kao Srpkinja. U Radošiću nikada nije postojao Srbin Đuro Strižak za kojega piše da su ga ustaše ubili 1942. Nije poznato da su u Sinju postojale sljedeće srpske žrtve: Jandrija Alfirović, Milija i Branko Benašević, Miloš Dudić, Gojko Đukić, Momir Gavranović, Špiro Kovačević, Mladen Latinkić, Vasilio Ljuština, Milorad Milenković, Marko Radanović, Borisav Stepanović, Marija Stojanović i Milan Vuković. U Trilju nije postojao Srbin Luka Krstić. U Ugljanima je izmišljena srpska žrtva Luka Vučenović, na Gardunu nije postojao Srbin Vlade Gabričević, u Voštanima nije postojala Srpkinja Matija Babić, u Ljuti nije postojala Srpkinja Iva Šipić, svi su oni bili hrvatske nacionalnosti. Tako je izmišljanjem ili krivim prikazivanjem nacionalnosti broj ubijenih Srba u cetinskom kraju povećan za 34!

Niz je još netočnosti koje je u popisima iz Beograda moguće površnim pregledom utvrditi. Za Marka Šerbu iz Dicma piše da su ga ustaše ubile u zaselku Osoje 1945., za

Petra Novakovića iz Maovica piše da je ubijen u Sinju 1945., a za Petra Kovačevića piše da su ga ustaše ubili 1945. u Podosoju, iako su partizani cetinsko područje zauzeli krajem 1944.? Za Martina Žeravicu iz Vrlike piše da je stradao u njemačkom logoru, a on se iz emigracije vratio iza rata i umro u Vrlici. Niz je osoba koje se nalaze na popisima cetinskih sela, a tamo nisu nikada postojale: u Vrlici Sergije Konjevoda te Franjo i Stevo Šimanić; u Vrpolju Ilija Petrović; u Bajagiću Ante Domić i Josip Vodopija; u Čačvini Miše Čudina; u Košutama Stipe Tobifni, Ante Živio i Nikola Žmio; u Krivodolu Filomena Božiković; u Ljuti Luka Zebić; u Otišiću Julijana, Grga i Petar Horvatski te Lojčo Kopunović i Antun Ninčević; u Otoku Ante Sekula. Nije poznato da su u Sinju postojali Joso Afrić, Ljubica Amata, Ante Bađanić, Davor Badić, Mile Bumbol, Fric Danon, Slavko Golob, Vilim Gromovnik, Ante Ima, Jakov Jurlin, Petar Krznarić čije je ime upisano dva puta, Blaža Milin, Pavao Kumenić, Lovro Kundić, Jelena Kušička, Viktor Laire, Pule Levruti, Frane Livić, Ivan Livić, Jura Milosnić čije je ime upisano dva puta, Luka i Mladen Parun, Ante Robić, Rozario Rodni, Mate Rokić, Božo Škundrić, Neda Šopeta, Karmelo i Marko Stujen, Sorafin Stupin, Gojko Zaninović i Bogdan Zaplotnik. U Veliću nisu postojali Antun Jambrešić i Stjepan Matošec. Sve gore navedene osobe nalaze se na „revidiranom“ popisu Muzeja za žrtve genocida i za sve je navedeno kako su stradale na području bivše sinjske općine! Jedan broj njih su stvarne osobe koje su živjele i stradale na sasvim drugim područjima. Osim toga ima slučajeva dupliranja podataka: u Vrlici je dva puta upisano ime pravoslavnog svećenika Milana Trišića (kao Srbina i kao Hrvata); u Sinju ime Ante Kocijančića upisano je dva puta, kao Kocijenčić i Kocjanović, Ivana Ivkovića rođ. 1910. i 1912., Zvonimira Akrapa kao Akrap i Okrap, Tadora Prijića dva puta s razlikom da je jedan ubijen u zatvoru, a drugi kod kuće. Osim ovih podataka mnoštvo je još netočnosti za koje bi trebala detaljnija raščlamba, naročito onih s krivo zapisanim prezimenima i mjestima boravka i stradanja.

Prema „revidiranom“ beogradskom popisu, 21 osoba iz cetinskoga kraja život je izgubila u loborima Jasenovac, Stara Gradiška i Jadovno. Međutim, provjerom u bazi Javne ustanove Spomen područje Jasenovac (<http://www.jusp-jasenovac.hr>) šestero žrtava bilo je iz drugih mjesta (Josip Vodopija, Jelena Kušička, Frane Livić, Vasilije Ljuština, Stjepan Matošec i Zlata Šegvić), a pet ih uopće nije na popisu (Ivan Kliškinić, Pavao Kumenić, Jure Plazonić, Franjo i Stevo Šimanić). Posebno je zanimljiv slučaj Luke Krstića rođ. 1889. Njegovo ime je u „revidiranom“ beogradskom popisu zavedeno među stradalnicima Trilja (nacionalnost Srbin). Nije poznato da je takva osoba ikada postojala u Trilju. Međutim, u popisu hrvatske državne ustanove u Jasenovcu postoji Luka Krstić rođ. 1889. (nacionalnost Hrvat), bez poznatog mjesta i općine rođenja (?), a podatke o njegovom stradanju javna ustanova iz Jasenovca unijela je na temelju popisa Anketnog odbora iz Vojvodine od 2008.!? Zanimljivo je kako beogradski Muzej na svom popisu nema najpozantiju sinjsku jasenovačku žrtvu, vođu proboja iz jasenovačkog logora 1945. Antu Bakotića.!?

Popis iz Muzeja žrtava genocida još je jedan dokaz da su autori nedavno objavljene knjige „Srbi u Cetinskoj krajini“ Božidar Simić i Filip Škiljan (izdavač Srpsko narodno vijeće) zlonamjerno višestruko povećali broj srpskih žrtava. U beogradskom dopunjenom popisu broj ubijenih Srba na prostoru bivše općine Sinj je 404, a broj ubijenih Hrvata je 2 896. Simić i Škiljan naveli su podatke o 1 350 Srba i 1 876 Hrvata i time uvećali broj ubijenih Srba za gotovo tisuću (kad se oduzmu krivotvoreni podatci u popisu), a broj ubijenih Hrvata smanjili su za 1 020! Prema beogradskom popisu od

navedenih 404 žrtve, civila je bilo 180 od čega su 46 bile žene. Ostalo su bili partizani, od čega su deset bile žene. Valja napomenuti da veći broj srpskih civila nije stradao u cetinskom kraju nego u drugim dijelovima Hrvatske te u Bosni i Hercegovini i Srbiji. Zbog očite namjere krivotvorenja, upitnim ostaje i broj od 368 ubijenih Srba, za što je potrebno ozbiljnije istraživanje.

Iz gornjih podataka vidljivo je da se broj srpskih žrtava na prostoru cetinskoga kraja krivotvorenjem povećao za desetak posto, što odgovara postotku povećanja broja žrtava za cijelu bivšu Jugoslaviju (s 597 323 na 657 101), ali i za Hrvatsku (s 194 749 na 215 999). Broj srpskih žrtava povećan je izmišljanjem imena i pretvaranjem Hrvata u Srbe! Je li to bio model kojim su se beogradski „revizionisti“ poslužili i u drugim područjima bivše države, valja tek utvrditi.

I još nešto za kraj. Čovjek koji vodi Muzej žrtava genocida u Beogradu i koji je strateg uvećavanja i izmišljanja srpskih žrtava, je Veljko Đurić Mišina. Vidjeli smo da je više osoba iz vrličkoga kraja prikazano Srbima, iako su im prezimena isključivo hrvatska. Osoba koja je to morala znati upravo je Đurić Mišina. On je naime rođen u Kosorama pokraj Vrlike i ako je imao iskrenu namjeru „revidiranja“ popisa iz 1964. onda bi barem „bacio pogled“ na svoj rodni kraj! Ali on je očito imao druge namjere...

Zagreb, 23. studenoga 2017.